

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ ๆ คือ การกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร การจัดเนื้อหาวิชาและประสบการณ์ การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผลหลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร และถ้าพิจารณาหลักสูตรในรูปองค์ประกอบแล้ว จะมี 4 องค์ประกอบ คือ ความมุ่งหมาย เนื้อหา การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตร

การพิจารณาหลักสูตรในแง่ของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรและในแง่ขององค์ประกอบทั้งสี่ จะเห็นได้ว่าการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นกระบวนการที่จะทำให้หลักสูตรกลายเป็นการปฏิบัติขึ้นมา การนำหลักสูตรไปใช้มีกิจกรรมที่สำคัญที่สุดคือ การสอน หรืออาจกล่าวได้ว่า การสอนเป็นหัวใจสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้ หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับการสอนของครูเป็นส่วนใหญ่ (สุมิตร คุณานุกร 2523 : 9) ความมีประสิทธิภาพ ความบกพร่องทางการสอนย่อมมีผลกระทบต่อหลักสูตรได้โดยตรง ทั้งนี้เพราะวิธีสอนอย่างมีประสิทธิภาพที่ครูนำมาใช้กับนักเรียนนั้น เป็นตัวการที่สำคัญที่สุดในอันที่จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ คุณสมบัติตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ในทำนองเดียวกัน การสอนที่ขาดประสิทธิภาพของครูก็ไม่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามหลักสูตรกำหนดได้ (กิริติ ศรีวิเชียร ใน สุมิตร คุณานุกร บรรณาธิการ 2520 : 25-26) แต่จากงานวิจัยต่าง ๆ ก็ได้แสดงให้เห็นว่าการนำหลักสูตรไปใช้มีอุปสรรคที่ส่งผลให้พฤติกรรมการสอนของครูไม่เป็นไปตามที่หลักสูตรประสงค์ เช่น

จากการสำรวจความคิดเห็นของครูและผู้บริหารที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จังหวัดราชบุรี และประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 650 คนของรัฐ ยินนาน และคณะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2522 : 136) พบว่า ทั้งครูและผู้บริหารมีความเห็นตรงกันว่า ปัญหาส่วนใหญ่ของการใช้หลักสูตรอยู่ที่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และสื่อการเรียนการสอน

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2523 : บทคัดย่อ) ได้วิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของครูและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับทดลอง) และหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 พบว่า พฤติกรรมการสอนของครูที่ใช้หลักสูตรทั้งสองฉบับมีลักษณะเช่นเดียวกัน (ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ) แต่มีแนวโน้มว่าครูที่สอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พูดน้อยลง

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการนำหลักสูตรไปใช้นี้ นอกจากจะส่งผลต่อพฤติกรรมการสอนของครูแล้ว ยังส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนด้วย ถึงแม้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะเป็นผลรวมมาจากปัจจัยหลาย ๆ อย่างที่เกี่ยวข้อง แต่สิ่งหนึ่งที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างยิ่ง คือ พฤติกรรมการสอนของครู ทั้งนี้เพราะครูเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนตลอดเวลาที่อยู่ในโรงเรียนและเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนารอบด้านขึ้นในตัวเด็ก (ธีรยุทธ เสนิงวงศ์ ณ อยุธยา : ในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์ 2524 ข : 125-127)

โครงการวิจัยและวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้พบว่าปัจจัยหนึ่งที่ใช้เป็นดัชนีสำคัญที่จะชี้ให้เห็นคุณภาพทางการศึกษาของระดับประถมศึกษาคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และภาษาไทย (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ม.ป.ป. : 48 และธีระ รุญเจริญ 2525 : 25) ทั้งนี้เพราะว่าคณิตศาสตร์นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้เรียนจะต้องใช้คณิตศาสตร์เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะในปัจจุบันนี้วิทยาการสาขาต่าง ๆ เช่น เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ ได้เจริญก้าวหน้าไปอย่างมากมาย ความเจริญดังกล่าวต้องอาศัยคณิตศาสตร์ทั้งสิ้น (ยุพิน พิพิธกุล 2524 : 1) ซึ่งในการที่ผู้เรียนจะนำคณิตศาสตร์ไปใช้ในการดำรงชีวิตได้นั้นผู้เรียนจะต้องมีความเข้าใจพื้นฐานและความคิดรวบยอดในหลักเหตุผลอันเป็นแกนทางคณิตศาสตร์ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา 2522 : 9)

ถึงแม้ว่าคณิตศาสตร์จะมีความสำคัญดังกล่าวมาแล้ว แต่ก็ได้พบว่าการนำหลักสูตรคณิตศาสตร์ไปใช้ได้พบปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น จากผลการวิจัยของกองวิจัยทางการศึกษาดูกรมวิชาการ (2524 : 23-29) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ครูส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการสอนที่เป็นปัญหาในการสอนกลุ่มทักษะ ได้แก่ คณิตศาสตร์และภาษาไทย รองลงมาคือ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

การวิจัยขององค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ 2524 : 9) พบว่า โดยเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และภาษาไทยสูง
กว่าร้อยละ 50 เพียงเล็กน้อย

มีง ศิริวัฒน์เมธานนท์ (2522 : 1) ได้สำรวจความพร้อมในการสอนคณิตศาสตร์
ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการใช้แบบสอบถาม พบว่าในจังหวัดบุรีรัมย์
ยังไม่พร้อมที่จะสอนคณิตศาสตร์ เนื่องจากมีหลักสูตรและวัสดุหลักสูตรที่จะใช้ในกระบวนการเรียน
การสอนยังไม่เพียงพอ

จากการรายงานผลการประเมินคุณภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ประจำปีการศึกษา
2526 โดย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้ดำเนินการสอบวัดคุณภาพของนักเรียน
ที่เรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ที่ได้ใช้มาครบวงจร ทุกกลุ่มประสบการณ์
ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ พบว่า กลุ่มทักษะโดยเฉพาะคณิตศาสตร์นักเรียนได้คะแนนต่ำสุด ส่วน
กลุ่มวิชาอื่น ๆ ได้แก่ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการ-
งานและพื้นฐานอาชีพ ได้คะแนนอยู่ในระดับปานกลาง (สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 14 กรกฎาคม
2528 : 10)

จากงานวิจัยเท่าที่ผ่านมาพอที่จะชี้ให้เห็นว่าการนำหลักสูตรคณิตศาสตร์ ในระดับ
ประถมศึกษาไปใช้นั้นมีปัญหาตั้งแต่เรื่องของการขาดแคลนวัสดุหลักสูตร พฤติกรรมในการสอน
ของครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ เกษม ศิริสัมพันธ์
(2525 : 17) ที่ว่า ครูประถมศึกษามักประสบปัญหาเกี่ยวกับเด็กเรียนอ่อนในวิชา
คณิตศาสตร์ ซึ่งทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ อัตราการตกซ้ำชั้นสูงหรือออกกลาง
คัน ก่อให้เกิดความสูญเปล่าทางการศึกษาเป็นอันมาก

การที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำนี้ พอที่ลงความเห็นได้ว่า พฤติกรรมการ
สอนของครูในการสอนคณิตศาสตร์ยังไม่เหมาะสม หรือสนองต่อหลักสูตรประถมศึกษา สิ่งหนึ่งที่จะ
ช่วยให้ครูได้ปรับปรุงการสอนของตนเองให้เหมาะสมกับการสอนคณิตศาสตร์ของชั้นประถมศึกษา
คือ การสังเกตการสอนของครูโดยตรง ทั้งนี้เพราะการสังเกตการสอน จะทำให้

1. ได้ข้อเท็จจริงด้วยวิธีทางตรง เป็นข้อมูลปฐมภูมิ ไม่ผ่านการแปลความหมาย
2. ช่วยให้ได้ข้อมูลที่เป็นตัวแทนพฤติกรรมในสภาพการณ์อย่างแท้จริง จึงเป็นตัวแทน
พฤติกรรมที่เกิดขึ้น

3. สามารถบันทึกข้อเท็จจริงในระหว่างที่เกิดขึ้นจริง ๆ ไม่บิดเบือน เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขหรือส่งเสริม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2526 : 61)

การวิจัยและวางแผน เพื่อพัฒนาการศึกษาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. 2525 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาเพื่อนำมาใช้วางพื้นฐานระบบข้อมูลที่จำเป็นในการวางแผนการศึกษาพร้อมทั้งยกระดับคุณภาพการศึกษาของจังหวัดให้สูงขึ้น (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป. : 41) ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการประถมศึกษาของจังหวัด และสิ่งหนึ่งที่ศึกษาคือ ครูในด้าน วุฒิ อายุ เพศ ศาสนา สวัสดิการ ความสามารถพิเศษ และความถนัด แต่มิได้ศึกษาพฤติกรรมการสอนของครู ซึ่งผู้วิจัย เห็นว่ามีความสำคัญต่อคุณภาพของการจัดการศึกษาอีกปัจจัยหนึ่ง เพราะมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง ถ้าครูมีพฤติกรรมการสอนที่พึงประสงค์สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนย่อมดีกว่าครูที่มีพฤติกรรมการสอนที่ไม่พึงประสงค์และส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการประถมศึกษาด้วย (ธีรยุทธ์ เสนิงวงศ์ ณ อยุธยา ในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2524 ข : 125-126)

การวิจัยของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน วิชาภาษาไทยสูงกว่าคณิตศาสตร์ และคะแนนคณิตศาสตร์ของนักเรียนมีความแตกต่างกันมากกว่าภาษาไทย เมื่อพิจารณาคะแนนของนักเรียนในแต่ละสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางไทรมีคะแนนคณิตศาสตร์สูงที่สุดของจังหวัด

พฤติกรรมการสอนของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นั้นนับว่ามีความสำคัญอย่างมากต่อนักเรียนที่กำลังจะจบหลักสูตรประถมศึกษา ถ้าครูมีพฤติกรรมการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรก็จะสามารถพัฒนานักเรียนให้มีคุณสมบัติตามที่หลักสูตรประสงค์ได้ ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นโอกาสสุดท้ายที่จะสามารถพัฒนานักเรียนโดยพฤติกรรมการสอนของครูที่เหมาะสม

ดังนั้นผู้วิจัยจึง เลือกที่จะศึกษาพฤติกรรมการสอนคณิตศาสตร์ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางไทร เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสอนคณิตศาสตร์ที่เหมาะสม อันจะเป็นแนวทางในการส่งเสริม พัฒนา ปรับปรุงพฤติกรรมการสอนคณิตศาสตร์ของครู ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางไทร และอำเภออื่น ๆ ใน

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งจะเป็นแนวทางหนึ่งในการยกระดับคุณภาพการประถมศึกษาให้สูงขึ้นและส่งผลต่อการนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อนึ่ง ผู้วิจัยมีความเห็นว่าในการศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูนั้น นอกจากจะศึกษาได้จากการสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูโดยตรงแล้ว การสังเกตพฤติกรรมในห้องเรียนของนักเรียน ยังเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้ทราบถึงพฤติกรรมการสอนของครูได้ เพราะวิธีสอน เทคนิคการสอน สื่อการเรียนการสอนที่ครูใช้ หรือพฤติกรรมการแสดงออกของครูเพื่อให้นักเรียนสนใจ หรือควบคุมชั้นเรียนนั้น เป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมในห้องเรียนของนักเรียนโดยตรง

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสอนคณิตศาสตร์ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้าน

1. การใช้วิธีสอน
2. การใช้เทคนิคการสอน
3. การแสดงออกของพฤติกรรมอย่างมีความหมายของครู
4. การใช้สื่อการเรียนการสอน
5. พฤติกรรมในห้องเรียนของนักเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาเฉพาะพฤติกรรมการสอนคณิตศาสตร์ ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาคเรียนที่ 3 ปีการศึกษา 2528
2. สังเกตพฤติกรรมการสอนคณิตศาสตร์ที่เกิดขึ้นขณะที่มีการเรียนการสอนในห้องเรียนเท่านั้น
3. ศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูเกี่ยวกับการใช้วิธีสอน เทคนิคการสอน การแสดงออกของพฤติกรรมอย่างมีความหมายของครู การใช้สื่อการเรียนการสอน และพฤติกรรมในห้องเรียนของนักเรียน

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. พฤติกรรมการสอนของครูในช่วงเวลาที่ถูกละเมิดถือว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในสภาพปกติ การเข้าไปสังเกตการสอนไม่มีผลทำให้พฤติกรรมการสอนของครูเปลี่ยนไปจากสภาพปกติ
2. พฤติกรรมการสอนของครูที่ผู้สังเกต สังเกตได้ทุกครั้งตลอดเวลาที่ดำเนินการสอน ถือว่าเป็นตัวแทนของพฤติกรรมทั้งหมดในการสอนคณิตศาสตร์ในสภาพปกติ

คำจำกัดความ

การสังเกต หมายถึง การที่ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเข้าไปดูการสอนในห้องเรียน ขณะที่ครูซึ่งเป็นตัวอย่างประชากรดำเนินการสอน แล้วผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยบันทึกพฤติกรรมที่ได้เห็นได้ยิน ลงในแบบสังเกตพฤติกรรมการสอนที่เตรียมไว้

พฤติกรรมการสอน หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของครูในลักษณะที่เป็น กิริยา อากาโร ภาษาพูด ในระหว่างที่ดำเนินการสอน โดยมุ่งศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูเกี่ยวกับ การใช้วิธีสอน เทคนิคการสอน การแสดงออกของพฤติกรรมอย่างมีความหมายของครู การใช้สื่อการเรียนการสอนและพฤติกรรมในห้องเรียนของนักเรียน

วิธีสอน หมายถึง วิธีเสนอเนื้อหาของบทเรียนหรือวิธีการจัดประสบการณ์ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยครูอาจใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การบรรยาย การสาธิต การอภิปราย การให้นักเรียนค้นคว้าด้วยตนเอง ฯลฯ

เทคนิคการสอน หมายถึง วิธีการต่าง ๆ ที่ครูนำมาใช้เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้นหรือช่วยประหยัดเวลาในการสอน เช่น เทคนิคการสอนคำใหม่หรือสัญลักษณ์ เทคนิคการให้แบบฝึกหัด ฯลฯ

การแสดงออกของพฤติกรรมอย่างมีความหมายของครู หมายถึง การที่ครูแสดง กิริยา อากาโร ภาษาพูด เพื่อให้กำลังใจและความคุมพฤติกรรมของนักเรียนหรือเสริมกระบวนการเรียนการสอน

สื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ ที่ครูนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนหรือนำมาใช้เพื่อจัดห้องเรียนหรือห้องคณิตศาสตร์ เพื่อให้การเรียนการสอนคณิตศาสตร์เกิดผลดี

พฤติกรรมในห้องเรียนของนักเรียน หมายถึง กิริยา การกระทำ การแสดงออกของนักเรียนเพื่อตอบสนองต่อครูและเพื่อน และการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในห้องเรียนขณะที่ครูดำเนินการสอน

ครู หมายถึง ครูสอนคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาคเรียนที่ 3 ปีการศึกษา 2528

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบพฤติกรรมการสอนคณิตศาสตร์ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้าน การใช้วิธีสอน การใช้เทคนิคการสอน การแสดงออกของพฤติกรรมอย่างมีความหมายของครู การใช้สื่อการเรียนการสอนและพฤติกรรมในห้องเรียนของนักเรียน
2. ทราบพฤติกรรมการสอนของครูที่ถูกสังเกตพฤติกรรม ซึ่งจะ เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการสอนคณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพ
3. ได้แบบสังเกตพฤติกรรมการสอนคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการตรวจสอบคุณภาพของการสอนคณิตศาสตร์ ในระดับประถมศึกษา
4. ได้ข้อมูลเบื้องต้นสำหรับผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมพัฒนา ปรับปรุงการสอนคณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพ